

Vietsciences- 26/01/2009

Truyện Kiều u mở đầu vớ i mở t mùa xuân đở m thỏ m, trỏ tình làm bở i cở nh cho mở i tình thỏ ngày lảng mở n cở a Kim Trỏ ng và Thúy Kiều:

*Ngày xuân con én đở a thoi
Thỏ u quang chín chỏ c đở ngoài sáu mỏỏ i
Cỏ non xanh rỏ n chân trỏ i
Cảnh lê trỏ ng đở m mở t vài bông hoa...*

Tuy nhiên, nhỏ ng tở “xuân” vỏ sau trong truyện Kiều đở giỏ tở ý nghĩa nguyên bở n cở a nó đở ngỏ ý khác, chỏm biỏ m hỏ n đở nói lên nhỏ ng u uỏ t, bỏ t hỏ nh trong cuỏ c đở i cở a ngỏỏ i con gái mà “tài tình chi lỏ m cho trỏ i đở t ghen”:

*Đêm xuân mở t giỏ c mở màn
Đuỏ c hoa đở đỏ mở c nỏng nỏ m trỏ ...*

Hay:

*Trỏ c lỏ u Nguyễn Bích khóa xuân
Vỏ non xa, tở m trắng gỏ nỏ chung ..*

Đỏ u trùng hỏ p thay là trong cuỏ c đở i thỏ c đở yỏ m đỏu, trỏ c trỏ và không đở c ý cở a cỏ Nguyễn Tiên Đỏ n, mùa xuân cũng không đở i cho cỏ nhỏ ng thi hỏ ng vui tởỏ i và lỏ c quan. Trong 249 bài thỏ chỏ Hán qua ba tở p thỏ Thanh Hiỏn tiỏ n hỏ u tở p, Nam Trung tở p ngỏm và Bỏ c Hành tở p lỏ c, cỏ đở dùng tở i 40 tở “xuân” lỏn cỏ n vỏ i các tở hàn, bỏ nh, vũ ,... gỏ i nỏn mở t trỏỏ ng cỏ m xú c khá bi đát. Riêng trong 4 bài thỏ đỏỏ c đở t nhan đỏ có tở XUÂN (Xuân nhỏ t ngỏ u hỏ ng, Xuân đỏ, Xuân tiêu lỏ thỏ, Mỏ xuân mở n hỏ ng) cỏ đỏ u bày tở mở t nỏ i buỏ n sâu lỏ ng, âmỏ khi thân phiêu lỏ cỏ đở t khách quỏ ngỏỏ i.

Xuân tha h[?]ng trong th[?] ch[?] Hán c[?] a thi hào Nguy[?]n Du

Tác Giả: Nguy[?]n Phúc Vĩnh Ba
Thứ Hai, 26 Tháng 1 Năm 2009 06:53

V[?]i “Xuân nh[?]t ng[?]u h[?]ng” ta th[?]y m[?]t Nguy[?]n Du b[?]t c[?]n đ[?]i, chán ch[?]ng tr[?]c “tài m[?]nh t[?]ng đ[?]” khi sinh nh[?]m th[?]i binh l[?]a và dù đã đ[?] tam tr[?]ng v[?]n đành lênh đ[?]nh h[?]i giác thiên nhai. Bài th[?] đ[?]c sáng tác trong th[?]i kì c[?] ph[?]i ănnh[?] đ[?]u[?] quê v[?], có l[?] vào kho[?]ng đ[?]u tri[?]u Tây S[?]n khi mà đ[?]t n[?]c v[?]n còn ch[?]a h[?]n[?]n đ[?]nh vì[?] mi[?]n Nam, th[?] l[?]c c[?]a Nguy[?]n Ánh v[?]n l[?]m le khôiph[?]c l[?]i c[?] đ[?] :

□□ □□ □□ □
□□ Xuân nh[?]t ng[?]u h[?]ng
□□ □□ □□ □□ □□ □
Ho[?]n khí kinh th[?]i h[?] b[?]t khai
□□ □□ □□ □□ □□ □
Thuân tu[?]n hàn th[?] c[?] t[?]ng th[?]i
□□ □□ □□ □□ □□ □
Tha h[?]ng nhân d[?] kh[?] niên b[?]t
□□ □□ □□ □□ □□ □
Qu[?]nh H[?]i* xuân t[?]ng hà x[?] lai
□□ □□ □□ □□ □□ □
Nam ph[?] th[?]ng tâm khan l[?]c th[?]o
□□ □□ □□ □□ □□ □
Đ[?]ng hoàng sinh ý l[?]u hàn mai
□□ □□ □□ □□ □□ □
Lân ông bôn t[?]u thôn t[?]n m[?]u
□□ □□ □□ □□ □□ □
Đ[?]u t[?]u song cam túy b[?]t h[?]i.

L[?]c đ[?]ch:

Ngày xuân ng[?]u h[?]ng làm th[?]i
Tr[?]i x[?]u qua r[?]i c[?]a v[?]n gài
Êm êm rét nóng r[?] nhau trôi
Xa quê l[?]i m[?]t năm li b[?]t
Đ[?]t khách thêm mùa xuân c[?]a ai
C[?] b[?]c lòng đau tr[?]i Nam ph[?]i
Mai vàng chi n[?]a chúa Xuân[?]i!
Lão già tr[?]c m[?]u say m[?]m r[?]u
Quanh qu[?]n h[?]i lâu ch[?]ng mu[?]n r[?]i.

Xuân tha h[?]ng trong th[?] ch[?] Hán c[?] a thi hào Nguy[?]n Du

Tác Giả: Nguy[?]n Phúc Vĩnh Ba
Thứ Hai, 26 Tháng 1 Năm 2009 06:53

* Qu[?]nh H[?]i: huy[?]n Qu[?]nh Côi, quê v[?] c[?] a c[?] Nguy[?]n Du

V[?]i “Xuân d[?]” ta l[?]i th[?]y c[?] Nguy[?]n Du đã th[?]m th[?]a n[?]i đau đ[?]i dành cho m[?]t con ng[?]i tài hoa: b[?]nh t[?]t, xa nhà, không danh ph[?]n. Đêm dù c[?] a mùa xuân nh[?]ng l[?]i nhu[?]m m[?]t màu u ám và đau th[?]ng; nó ch[?]ng gi[?]ng chút nào so v[?]i mùa xuân t[?]i t[?]n và êm đ[?]m nào đó c[?] a thi sĩ Trung Hoa M[?]nh H[?]o Nhiên “Xuân miên b[?]t tri hi[?]u/ X[?] x[?] v[?]n đ[?] đ[?]u/ D[?] lai phong vũ thanh/ Hoa l[?]c tri đa thi[?]u”

□ □ □

Xuân d[?]

□ □ □ □ □ □ □ □ □

H[?]c d[?] th[?]u quang hà x[?] t[?]m?

□ □ □ □ □ □ □ □ □

T[?]u song khai x[?] li[?]u âm âm

□ □ □ □ □ □ □ □ □

Giang h[?] b[?]nh đảo kinh th[?]i c[?]u

□ □ □ □ □ □ □ □ □

Phong vũ xuân tùy nh[?]t d[?] thâm

□ □ □ □ □ □ □ □ □

Ky l[?] đa niên đ[?]ng h[?] l[?]

□ □ □ □ □ □ □ □ □

Gia h[?]ng thiên lý nguy[?]t trung tâm

□ □ □ □ □ □ □ □ □

Nam Đ[?]i thôn ngo[?]i Long Giang th[?]y*

□ □ □ □ □ □ □ □ □

Nh[?]t phi[?]n hàn thanh t[?]ng c[?] câm (kim).

* Long Giang hay Thanh Long giang: Sông Lam

Đêm xuân

Đêm mãi đen hoài n[?]ng đ[?]p đâu?

Ngoài hiên bóng li[?]u ph[?] lên nhau

Giang h[?] thân b[?]nh hoài v[?]ng v[?]n

M[?]a n[?]ng đêm xuân c[?] d[?]i d[?]u

L[?]u l[?]c bao năm đèn soi l[?]

Xuân tha h[]ng trong th[] ch[] Hán c[] a thi hào Nguy[]n Du

Tác Giả: Nguy[]n Phúc Vĩnh Ba
Thứ Hai, 26 Tháng 1 Năm 2009 06:53

*Quê nhà ngàn d[]m ánh trắng thâu
Nam Đài []i v[]i sông Lam đó!
Sóng []nh muôn đ[]i t[]ng []ng sâu.*

Năm 1789 Tây S[]n chi[]m B[]c Hà, c[] v[]a 23 tu[]i. Đ[] tránh n[]n binh []a c[] đã v[]n t[]i quê v[], huy[]n Qu[]nh Côi (Thái Bình) Bài th[] này n[]m trong Thanh Hiên ti[]n h[]u t[]p, có [] đã đ[]c c[] Nguy[]n Du làm trong th[]i gian này. Lúc này ta có th[] đoán c[] kho[]ng đ[]i 30 tu[]i. Qua đ[]y ta có th[] th[]y th[] ch[]t c[]a c[] không m[]y kh[]e m[]nh do cu[]c s[]ng nghèo túng và b[]n thân c[] cũng hay đau []m. Chính n[]i đây đã chôn vùi qu[]ng đ[]i thanh xuân c[]a c[]. Mãi h[]n 10 năm sau, lúc đã 36 tu[]i (1802) c[] m[]i ra làm quan v[]i tri[]u Nguy[]n v[]i ch[]c v[] Tri huy[]n Phù Dung (Thái Bình) r[]i sau đó thăng Tri ph[] Th[]ng Tín (Hà Đông)

Nh[]ng mùa xuân tha h[]ng t[]i Qu[]nh Côi v[]n là đ[] tài cho c[] vi[]t các bài th[] khác, cũng ch[]t ng[]t lòng nh[] quê h[]ng, xót thân mình đau y[]u và c[]nh s[]ng nh[] [] t[]m trong nghèo túng thi[]u th[]n:

[] [] []

M[]n h[]ng

[] [] [] [] [] [] [] []

Bách niên thân th[] []y phong tr[]n

[] [] [] [] [] [] [] []

L[] th[]c giang tân h[]u h[]i tân

[] [] [] [] [] [] [] []

Cao h[]ng c[]u vô hoàng các m[]ng

[] [] [] [] [] [] [] []

H[] danh v[] ph[]ng b[]ch đ[]u nhân

[] [] [] [] [] [] [] []

Tam xuân tích b[]nh b[]n vô d[]c

[] [] [] [] [] [] [] []

Táp t[]i phù sinh ho[]n h[]u thân

[] [] [] [] [] [] [] []

Dao []c gia h[]ng thiên lý ngo[]i

[] [] [] [] [] [] [] []

Tr[]ch xa đ[]n mã quý đông lân.

L[] c d[] ch: **M[] n h[] ng**

*Trăm năm thân th[] m[] c phong tr[] n
Bãi bãi n b[] sông ki[] m mi[] ng ăn
Cao h[] ng cũng không m[] gác tía
B[] c đ[] u nào thoát n[] i danh nh[]ng
B[] nh đau không thu[] c, ba xuân []
Thân có đành lo, m[] y ch[] c năm
Nh[] ch[] n quê nhà ngoài v[] n d[] m
X[] u chi ph[] n r[] ng[] a xe không.*

Nguy[] n Du th[] ng g[] i mình là “tha h[] ng nhân” (Xuân nh[] t ng[] u h[] ng) hay “b[] ch đ[] u nhân” (M[] n h[] ng, T[] p thi l....) luôn mang cái “Nh[] t phi[] n h[] ng tâm thi[] m [] nh h[] ” (S[] n c[] m[] n h[] ng: M[] t m[] nh lòng quê soi bóng nguy[] t.) mà cu[] c s[] ng thì “Nh[] t th[] t xuân hàn c[] u b[] nh đa.” (U c[] II: Đ[] y nhà xuân [] nh thêm nhi[] u b[] nh.) Theo Đào duy Anh, trong Thanh Hiên ti[] n h[] u t[] p, Nguy[] n Du có 17 bài nói v[] b[] ch phát hay b[] ch đ[] u. Nguy[] n Du đã phác h[] a cu[] c đ[] i tr[] trung c[] a mình nh[] sau:

[] [] []

T[] p thi l

[] [] [] [] [] [] [] []

[] *Tráng sĩ b[] ch đ[] u bi h[] ng thiên*

[] [] [] [] [] [] [] []

[] *Hùng tâm sinh k[] [] ng mang nhiên*

[] [] [] [] [] [] [] []

Xuân lan thu cúc thành h[] s[]

[] [] [] [] [] [] [] []

H[] th[] đông hàn đ[] t thi[] u niên

[] [] [] [] [] [] [] []

Hoàng khuy[] n truy hoan H[] ng Lĩnh h[]

[] [] [] [] [] [] [] []

B[] ch vân ng[] a b[] nh Qu[] Giang biên

[] [] [] [] [] [] [] []

Thôn c[] b[] t y[] m [] n cô [] u

[] [] [] [] [] [] [] []

Th[] ng h[] u nang trung tam th[] p t[] n.

L[] c d[] ch: **Bài th[] v[] v[] n**

B[] c đ[] u tráng sĩ nhìn tr[] i

Mi[] ng ăn, chí [] n [] i b[] i lòng son

Xuân thu muôn s[] h[] o m[] n

Xuân tha h[]ng trong th[] ch[] Hán c[] a thi hào Nguy[]n Du

Tác Giả: Nguy[]n Phúc Vĩnh Ba
Thứ Hai, 26 Tháng 1 Năm 2009 06:53

Hè đông đ[] t s[] ch tr[] non s[] c ng[] i
Chó vàng H[]ng Lĩnh rong ch[] i
Mây n[] m ngh[] b[] nh tr[] ng tr[] i Qu[] Giang
C[] mua cho h[] t r[] u làng
T[] n thi ba ch[] c s[] n sàng túi đây.

Có [] không gì làm cho ta ch[]nh lòng h[]n nh[]ng câu th[]nh[] th[], nh[]t là đ[]i v[]i m[]t con ng[]i tài hoa nh[] c[] Nguy[]n Du. M[]t cõi lòng tan nát, không dám m[] m[]t ngày đ[]c tr[]ng d[]ng và li[]u khi []y thì có còn “hùng tâm” đ[] dâng hi[]n hay không. V[] []i, tri[]u Lê mà Nguy[]n Du mu[]n phù tr[] cũng ch[] là m[]t tri[]u đ[]i []n hèn, m[]c nát, tham tàn và v[] cu[]i []i r[]c voi v[] giày m[], gây nên []m đ[]u s[] nh[]c.

V[]i “M[] xuân m[]n h[]ng” Nguy[]n Du []i bày t[] m[]t nhân sinh quan đ[]m màu s[]c Lão Trang, xem ki[]p s[]ng nh[] m[]t trò m[]ng huy[]n và công danh []i càng phù []o nh[] ánh n[]ng cu[]i xuân.
[] [] [] []

M[] xuân m[]n h[]ng
[] [] [] [] [] []
Nh[] t niên xuân s[] c c[] u th[] p nh[] t
[] [] [] [] [] []
Phao tr[] ch xuân quang thù kh[] liên
[] [] [] [] [] []
Phù th[] công danh khan đ[] u quá
[] [] [] [] [] []
Nhàn đình t[] t [] đái oanh thiên
[] [] [] [] [] []
Tr[] c thân b[] t xu[] t h[] u hình ngo[] i
[] [] [] [] [] []
Thiên tu[] tr[] ng[] u v[] t[] ti[] n
[] [] [] [] [] []
Phù [] i vinh danh chung nh[] t tán
[] [] [] [] [] []
Hà nh[] c[] p [] o h[] c th[] n tiên.

L[]c d[]ch: Làm th[] vào cu[]i xuân

M[]t năm xuân đ[]p chín m[]i ngày
Vùn v[] t thi[]u quang ng[]m xót thay
Cõi th[] công danh chim cánh [] t

Xuân tha h...ng trong th... ch... Hán c...a thi hào Nguy...n Du

Tác Giả: Nguy...n Phúc Vĩnh Ba
Thứ Hai, 26 Tháng 1 Năm 2009 06:53

Sân nhàn th...i t...t bóng oanh bay
Xét thân không thoát vòng sinh ho...i
Lo mãi làm chi cu...c s...ng này
R...t cu...c ...i danh đ...u tan tác
Ph...i chi s...m h...c phép tiên hay.

Sau khi ra làm quan v...i tri...u Nguy...n, c...i ...i t...p t...c xa nhà. Cu...i năm 1803, v...i t... cách là Đông các đ...n đ...i h...c sĩ, c... Nguy...n Du đi đón s... th...n Thanh tri...u ... L...ng S...n. ... đ...a v... này, c... v...n mang tinh th...n chán danh ...i tr...n th... và n...i ni...m b...t đ...c chí khi c...ng tác v...i tri...u Nguy...n. Ph...i chẳng c... Nguy...n Du còn mang tâm tr...ng c...a m...t di th...n tri...u Lê v...i quan đ...m Nho giáo c...ng nh...c “Trung th...n b...t s...nh... quân”? Ta nên nh... r...ng quãng đ...i làm quan c...a c... r...t hạnh thông. Qua “Xuân tiêu ... th...”, đ...c làm ra trong th...i đ...m này, tâm s... c...a c... đ...c b...c b...ch r...t bi th...ng:

... ..

Xuân tiêu ... th...

... ..

Tiêu tiêu b...ng m...n lão phong tr...n

... ..

... Ám lý thiên kinh v...t h...u tân

... ..

Trì th...o v...lan thiên lý m...ng

... ..

... Đĩnh mai dĩ hoán nh...t niên xuân

... ..

Anh hùng tâm s...hoang trì sính

... ..

Danh ...i doanh tr...ng ...y t...u tân

... ..

Nhân ... tiêu đ...u, xuân ... h...o

... ..

... Đoàn thành thành h...i ...triêm cân.

L...c đ...ch: **Đêm xuân xa nhà**

Tóc mai ph... ph...t gi...a phong tr...n
Mê mu...i lòng lo v...c m...i đ...n
Gi...c m...ng văn ch...ng ch...a đ...t bóng
Mai vàng sân tr...c đã m...i xuân
Anh hùng chí ...n thôi rong ru...i
Danh ...i quan tr...ng ch...i y thân

Xuân tha h[] ng trong th[] ch[] Hán c[] a thi hào Nguy[] n Du

Tác Giả: Nguy[] n Phúc Vĩnh Ba
Thứ Hai, 26 Tháng 1 Năm 2009 06:53

Ng[] i d[] u xác x[] , xuân v[] n đ[] p
Chân thành* riêng lão [] đ[] m khăn.

* Đoàn thành là thành L[] ng S[] n.

Sau m[] t th[] i gian [] Phú Xuân khi đi t[] p s[] tr[] v[] , đ[] n năm 1809, Nguy[] n Du đ[] c c[] làm Cai b[] Qu[] ng Bình. Năm 1913 c[] đi s[] h[] n m[] t năm tròn [] Trung Qu[] c. V[] n[] c c[] đ[] c thăng làm Tham Tri B[] L[] và làm vi[] c t[] i kinh đô Hu[] . Trong quãng th[] i gian làm quan này, c[] Nguy[] n Du v[] n th[] ng [] m đau b[] nh t[] t và cu[] c s[] ng có nhi[] u khó khăn. Vì th[] , Hu[] cũng ch[] là m[] t đ[] t khách, n[] i khi[] n c[] th[] m th[] a h[] n n[] i đ[] i luân [] c. Hu[] trong m[] t c[] cũng bu[] n bã vì lòng th[] ng nh[] quê nhà bao la trong tim c[] :

[] [] [] [] [] []

H[] ng giang nh[] t phi[] n nguy[] t

[] [] [] []

Kim c[] h[] a đa s[] u

[] [] [] []

V[] ng s[] bi thanh tr[] ng

[] [] [] []

Tân thu đáo b[] ch đ[] u

[] [] [] []

H[] u hình đ[] đ[] ch đ[] ch

[] [] [] []

Vô b[] nh c[] câu câu

[] [] [] []

H[] i th[] Lam giang ph[]

[] [] [] []

Nhàn tâm t[] b[] ch âu

L[] c đ[] ch: **Thu đ[] n**

Sông H[] ng m[] t m[] nh trắng soi

Dáng s[] u v[] i v[] i bao đ[] i đ[] n nay

Chuy[] n x[] a bu[] n ch[] t đ[] này

Thu v[] mái tóc b[] c bay đón tr[] i

Có thân, đành lu[] hình hài

Không đau, khò m[] ch[] c [] ng dài v[] c quan

Quay đ[] u nhìn b[] n sông Lam

Chim âu tr[] ng xo[] i cánh nhàn đ[] i ta.

Xuân tha h[?]ng trong th[?] ch[?] Hán c[?] a thi hào Nguy[?]n Du

Tác Giả: Nguy[?]n Phúc Vĩnh Ba
Thứ Hai, 26 Tháng 1 Năm 2009 06:53

Đúng ra, ta có thể nói c[?] Nguy[?]n Du m[?]t đ[?]i luân l[?]c tha ph[?]ng, n[?]m đ[?] m[?]i cay đ[?]ng phong tr[?]n không thua gì cô Kiều trong tác phẩm c[?] a c[?]. Điều đáng chú ý là chính nh[?] tr[?]i qua cuộc phong tr[?]n mà c[?] Nguy[?]n Du hiểu đ[?]c nỗi đau kh[?] c[?] a nhân dân sống d[?]i các tri[?]u đ[?]i phong ki[?]n ngày x[?]a.

Đ[?]c suốt truy[?]n Kiều, có l[?] không ai tìm đ[?]c xúc c[?]m tr[?]c m[?]i l[?]m năm luân l[?]c c[?] a Kiều mà n[?]c m[?]t chan đ[?]u trong m[?]i tháng ngày đau th[?]ng bị đất c[?] a Kiều. Nếu c[?] Nguy[?]n Du b[?]n thân không tr[?]i nh[?]ng xót xa phong tr[?]n thì h[?]n chúng ta cũng không có cái may m[?]n đ[?]c th[?]ng th[?]c nh[?]ng v[?]n th[?] trác tuy[?]t nh[?] th[?]. Vi[?]t truy[?]n Kiều hay là vi[?]t cuộc đ[?]i trôi n[?]i c[?] a mình, khóc Ti[?]u Thanh hay khóc T[?] Nh[?] cũng th[?] mà thôi. Đ[?]c nh[?]ng bài th[?] ch[?] Hán trên, ta thấy rõ h[?]n cuộc đ[?]i c[?] a tác gi[?] đ[?] đ[?]i chi[?]u v[?]i nhân v[?]t mà tác gi[?] xây đ[?]ng nên. Âu cũng là s[?] ph[?]n c[?] a “con t[?]m đ[?]n thác v[?]n còn v[?]ng t[?]”.

Ngày xuân, đ[?]c l[?]i nh[?]ng bài th[?] xuân ch[?] Hán c[?] a c[?] g[?]i là nén nhang, bát n[?]c dâng cho m[?]t con ng[?]i tài hoa mà m[?]nh b[?]c.

Ghi chú: Các b[?]n d[?]ch th[?] trong bài là c[?] a tác gi[?] bài vi[?]t này